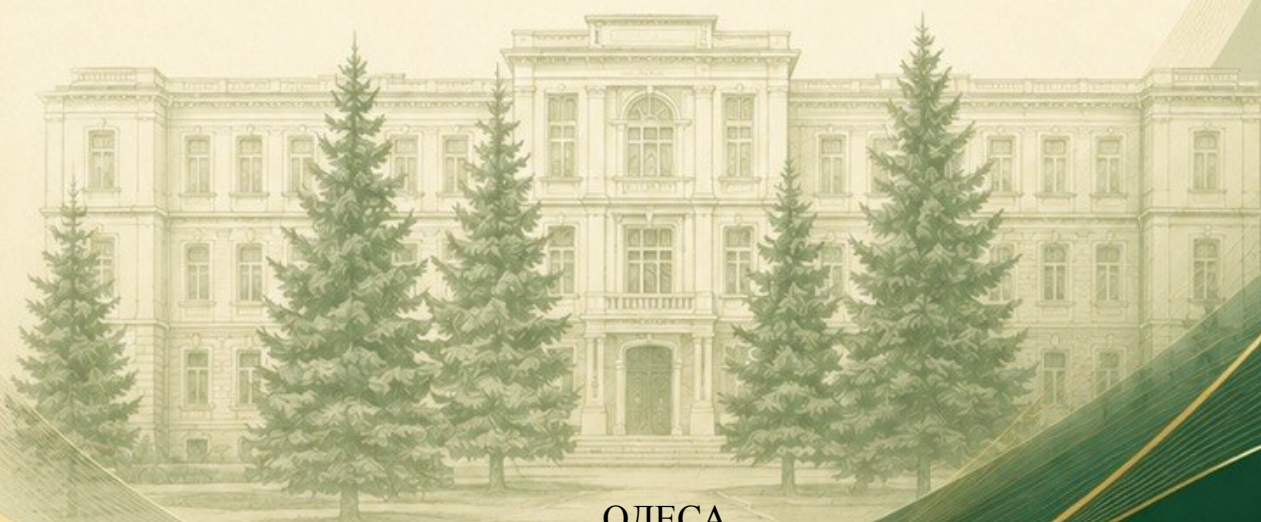

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціальної сфери

«ТРАНСФОРМАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ, МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ»

*ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
У МЕЖАХ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПІДВИЩЕННЯ
КВАЛІФІКАЦІЇ (СТАЖУВАННЯ)
6 червня 2026 року*

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/Zbarska2026>

УДК: 378:159.955:376.37

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи.

Листопад Олексій Анатолійович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки.

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи, доктор політичних наук, професор, професор кафедри політичних наук і права Університету Ушинського.

Соколова Ганна Борисівна – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти, директор Навчально-наукового інституту фізичної культури, спорту та спеціальної освіти.

Черненко Наталія Миколаївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління.

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 р.)*

Рецензенти:

Форостян Ольга Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти.

Литовченко Світлана Віталіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу освіти дітей з порушеннями сенсорного розвитку, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

«Трансформація освітнього процесу в закладах вищої освіти: інноваційні підходи, методи та технології навчання»: збірник матеріалів конференції у межах всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (стажування). Одеса : Університет Ушинського, 2026. 167 с.

До збірника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції, присвячені актуальним питанням трансформації освітнього процесу в закладах вищої освіти, впровадженню інноваційних підходів, методів і технологій навчання, а також сучасним практикам у спеціальній освіті, логопедії та інклюзивному навчанні.

У представлених матеріалах науковці висвітлюють теоретичні й практичні аспекти модернізації освітнього середовища, розглядають ефективні форми організації навчання у ЗВО, аналізують можливості застосування інноваційних педагогічних технологій та окреслюють сучасні підходи до роботи в умовах спеціальної й інклюзивної освіти.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть їх автори.

Отже, ігрові технології є ефективним засобом організації освітнього процесу та всебічного розвитку молодших школярів з особливими освітніми потребами. Їх систематичне використання забезпечує поєднання навчальних, виховних і корекційно-розвивальних завдань, сприяє розкриттю індивідуального потенціалу дитини та створює сприятливі умови для її успішної соціальної адаптації.

Список використаних джерел:

1. Використання ігрових технологій у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами: навчально-методичний посібник / упоряд. В.В. Басик. Черкаси: КНЗ ЧОПООП ЧОР, 2025. 88 с.
2. Потапюк Л. Організація інклюзивної освіти у вітчизняному просторі. Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія Педагогіка і психологія. 2021. No 1. С. 119–124.
3. Чучаліна Ю.М. Сучасні інноваційні освітні технології в інклюзивній освіті в початковій школі. *Педагогічна академія: наукові записки*, 2025. URL : <https://share.google/pHDPDQk3VD1dpgY8z>

КОРДОНЕЦЬ Вікторія Володимирівна

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ СУЧАСНИХ ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ

Сучасний етап розвитку спеціальної та інклюзивної освіти в Україні характеризується впровадженням компетентнісного підходу, орієнтованого на забезпечення повноцінного розвитку особистості дитини, її соціалізації та здатності до ефективної комунікації. Особливого значення у цьому контексті набуває проблема формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей з інтелектуальними порушеннями, оскільки мовлення виступає не лише засобом спілкування, а й основою пізнавальної діяльності, розвитку мислення, емоційно-вольової сфери та соціальної взаємодії.

У дітей з інтелектуальними порушеннями спостерігаються труднощі формування усіх компонентів мовлення: фонетико-фонематичного, лексичного, граматичного та зв'язного. Недостатній рівень розвитку мовленнєвої діяльності негативно впливає на процеси читання, письма, засвоєння навчального матеріалу та комунікативну активність дитини. Саме тому важливим завданням спеціальної освіти є пошук ефективних шляхів розвитку мовлення та формування комунікативної компетентності засобами сучасних освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку мовлення дітей з особливими освітніми потребами висвітлюється у працях українських

науковців у галузі спеціальної педагогіки та логопедії. Теоретико-методичні основи спеціальної методики української мови та літератури, особливості формування мовленнєвої діяльності дітей з інтелектуальними порушеннями та тяжкими порушеннями мовлення розкрито у працях В. Кордонець, Н. Кравець, І. Марченко, Ю. Рібцун, В. Тищенко, Н. Чередніченко, М. Шеремет та інших.

У спеціальній методиці мовно-літературної освітньої галузі мовлення розглядається як провідний засіб формування комунікативної компетентності, розвитку мислення та соціалізації дітей з особливими освітніми потребами. Н. Чередніченко наголошує, що система навчання рідної мови дітей з тяжкими порушеннями мовлення має корекційно-розвивальну спрямованість та орієнтована на формування звукової, лексико-граматичної і комунікативної сторін мовлення [6].

Ю. Рібцун підкреслює важливість формування фонетичної, лексичної, граматичної та мовленнєвої компетентностей як основи успішної адаптації молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення до освітнього середовища [5]. Н. Кравець визначає читання важливим чинником психофізичного розвитку дітей з інтелектуальними порушеннями, що сприяє розвитку мислення, пам'яті, мовлення та пізнавальної діяльності [2].

У системі спеціальної освіти, зокрема дослідницями Кордонець В. [1], Любич Н. [3] та Марченко І. [4], навчання української мови та літератури розглядається як важливий засіб формування мовленнєвої діяльності, розвитку пізнавальних процесів і соціальної адаптації здобувачів освіти. Основними завдання мовної освіти є формування мовлення як засобу спілкування, корекції пізнавальної діяльності та соціалізації дітей з інтелектуальними порушеннями.

Комунікативно-мовленнєва компетентність передбачає сформованість умінь сприймати, розуміти, відтворювати та використовувати мовлення у різних ситуаціях спілкування. Її структура охоплює фонетичний, лексичний, граматичний, діалогічний, монологічний та комунікативний компоненти. Для дітей з інтелектуальними порушеннями характерними є труднощі формування зв'язного мовлення, недостатній словниковий запас, порушення звуковимови, складності побудови граматично правильних висловлювань та низький рівень комунікативної активності.

Одним із провідних напрямів формування комунікативно-мовленнєвої компетентності є розвиток навичок читання і письма. Читання та письмо є складними видами мовленнєвої діяльності, що базуються на процесах перекодування звукової та графічної інформації. Успішність оволодіння грамотою залежить від рівня сформованості фонематичного слуху, звукового аналізу і синтезу, мовленнєвої пам'яті, зорово-просторових уявлень та моторних функцій.

У дітей з інтелектуальними порушеннями часто спостерігаються труднощі сприймання звукової структури слова, недостатній розвиток фонематичних процесів, порушення уваги, пам'яті та мислення, що негативно впливає на

формування навичок читання і письма. У зв'язку з цим особливого значення набуває використання сучасних освітніх технологій, які забезпечують активізацію пізнавальної діяльності та підвищують ефективність корекційно-розвивальної роботи.

Серед сучасних освітніх технологій важливе місце посідають інтерактивні технології навчання. Їх застосування передбачає активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу та створення комунікативно насиченого середовища. Використання діалогічних вправ, рольових ігор, мовленнєвих ситуацій, колективних форм роботи та комунікативних завдань сприяє розвитку усного мовлення, формуванню навичок соціальної взаємодії та підвищенню мовленнєвої активності дітей.

Комунікативна спрямованість навчання визначається одним із провідних принципів спеціальної методики навчання мовно-літературної освітньої галузі. Саме тому сучасні освітні технології мають орієнтуватися не лише на засвоєння мовних знань, а й на практичне використання мовлення у різних життєвих ситуаціях.

Важливу роль у формуванні комунікативно-мовленнєвої компетентності відіграють мультимедійні та цифрові технології. Використання інтерактивних презентацій, електронних дидактичних матеріалів, навчальних відео, аудіозаписів, інтерактивних вправ та онлайн-платформ сприяє розвитку фонематичного слуху, зорового сприймання, словникового запасу та зв'язного мовлення. Поєднання зорового, слухового та мовленнєво-рухового аналізаторів забезпечує краще засвоєння навчального матеріалу та підвищує мотивацію до навчання.

Особливе значення для дітей з інтелектуальними порушеннями має візуалізація інформації, оскільки вона полегшує процес сприймання, розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу. Використання схем, піктограм, асоціативних карт, інтерактивних таблиць, мультимедійних сюжетів та анімованих зображень сприяє розвитку зв'язного мовлення та комунікативних умінь.

Ефективним засобом розвитку мовлення є також гейміфікація освітнього процесу. Використання ігрових технологій, цифрових мовленнєвих вправ, інтерактивних завдань та комунікативних квестів створює позитивну емоційну атмосферу, активізує пізнавальну діяльність та стимулює дітей до мовленнєвої взаємодії. Ігрова діяльність забезпечує природне включення дитини у процес комунікації та сприяє формуванню мовленнєвих навичок у практичній діяльності.

У процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності важливим є дотримання принципу індивідуалізації навчання. Сучасні освітні технології дозволяють адаптувати навчальний матеріал відповідно до індивідуальних можливостей, рівня мовленнєвого розвитку та особливих освітніх потреб дитини. Використання диференційованих завдань, адаптованих

цифрових ресурсів та індивідуальних маршрутів навчання забезпечує доступність освітнього процесу та сприяє підвищенню його ефективності.

Суттєву роль у розвитку мовлення відіграє формування навичок читання. За твердженням Н. Кравець [2], читання сприяє розвитку мислення, пам'яті, мовлення, уяви та є важливим засобом формування читацької культури дітей з інтелектуальними порушеннями. Саме тому сучасні освітні технології повинні забезпечувати розвиток читацької діяльності як складника комунікативної компетентності.

Одним із ефективних підходів до навчання грамоти є звуковий аналітико-синтетичний метод, що базується на розвитку фонематичного слуху та формуванні навичок звукового аналізу і синтезу. Використання інтерактивних вправ, цифрових тренажерів, мультимедійних засобів та ігрових методик значно підвищує ефективність формування початкових навичок читання і письма у дітей з особливими освітніми потребами.

Отже, формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей з інтелектуальними порушеннями є одним із ключових завдань сучасної спеціальної та інклюзивної освіти. Використання сучасних освітніх технологій забезпечує активізацію мовленнєвої діяльності, розвиток пізнавальних процесів, формування навичок читання і письма, підвищення мотивації до навчання та ефективну соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами. Інтерактивні, мультимедійні, цифрові та ігрові технології мають значний корекційно-розвивальний потенціал і сприяють комплексному розвитку мовлення дітей з інтелектуальними порушеннями.

Список використаних джерел:

1. Кордонець В. В., Лісовець А. Інноваційні практики адаптації освітнього середовища на уроках мовно-літературної галузі та виховному процесі здобувачів освіти з особливими освітніми потребами: навчальний посібник. Дніпро, 2026. 101 с.
2. Кравець Н. П. Розвиток мовлення в учнів молодших класів допоміжної школи на уроках читання та української мови : навчально-методичний посібник. Київ : А.С.К., 1998. 127 с.
3. Любчик Н.В. До проблеми спеціальної методики навчання української мови розумово відсталих учнів спеціальної школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 30: збірник наукових праць. Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. С. 125-132. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/12005>
4. Марченко І.С. Спеціальна методика початкового навчання української мови : навч.-метод. посіб. К. : ВД «Слово», 2010. 285 с.
5. Рібцун Ю.В. Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток : навч.-метод. посіб. Львів : Світ, 2020. 268 с.
6. Чередніченко Н.В. Початковий курс навчання української мови

молодших школярів із тяжкими порушеннями мовлення : навч.-метод. посіб. К. : Видавничий дім Слово, 2012. 208 с.

КРЕЙТОР-ПРОЦЕНКО Ірина Володимирівна

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИКИ В ІНКЛЮЗИВНІЙ ОСВІТІ

Інклюзивна освіта є ключовим елементом сучасної освітньої політики, спрямованої на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб (ООП) [2]. Вона покликана адаптувати навчальний процес, надати підтримку вчителям та створити сприятливе середовище для всіх учнів. Однак на цьому шляху існує багато викликів, особливо в умовах сучасних реалій, таких як війна в Україні, що вимагають постійного пошуку нових практик та рішень [1].

Сучасні виклики в інклюзивній освіті

Освітні бар'єри та доступ до навчання

Повномасштабна війна в Україні радикально змінила освітній ландшафт, посиливши існуючі бар'єри та створивши нові. Для дітей з ООП ці бар'єри стали не лише вищими, а й різноманітнішими [1].

Фізична доступність та безпека: Багато шкіл не мають необхідного обладнання, такого як пандуси, ліфти та спеціалізовані класи. В умовах війни критично важливим є облаштування укриттів, доступних для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, зору чи слуху. Часті повітряні тривоги переривають уроки, спричиняючи втрату концентрації та підвищення тривожності [1] [2].

розрив: Перехід на онлайн-навчання виявив значні прогалини у доступності. Дітям з ООП потрібні адаптації, такі як збільшений шрифт, субтитри, переклад жестовою мовою, синтез мовлення та можливість повільнішого темпу. Без цих адаптацій дистанційне навчання може стати формальністю [1].

Безперервність навчання під час переїздів: Вимушені переміщення призводять до частих змін освітнього середовища та команд підтримки. Індивідуальні програми розвитку (ІПР) можуть губитися або не оновлюватися, що перериває системну роботу з фахівцями [1].

2. Психологічні та соціальні виклики

Війна впливає на всіх дітей, але для учнів з ООП психологічні та соціальні виклики часто мають більш руйнівні наслідки [1].

Вплив стресу та травматичних подій: Діти з ООП мають підвищену чутливість до змін у середовищі. Сирени, вибухи, раптові евакуації викликають

Герасимова Інна Володимирівна Нейробіологія мовлення: системна архітектура, функціональна динаміка та перспективні напрямки досліджень	114
Задоріна Ольга Володимирівна, Галущенко Вікторія Іванівна Логоритміка як інструмент соціалізації та розвитку імітаційних здібностей у дітей з розладами аутистичного спектру	117
Зарицька Валентина Василівна Психологічне консультування батьків, які виховують дітей з особливими потребами	121
Здір Дарина Русланівна, Зорочкіна Тетяна Сергіївна Використання ігрових технологій у роботі з молодшими школярами з особливими освітніми потребами	123
Кордонець Вікторія Володимирівна Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дітей з інтелектуальними порушеннями засобами сучасних освітніх технологій	126
Крейтор-Проценко Ірина Володимирівна Огляд літератури: сучасні виклики та практики в інклюзивній освіті	130
Кулінка Юлія Сергіївна Ізотерапія як інноваційна практика у майбутніх підготовці вчителів-логопедів	133
Литвин Інна Миколаївна, Суховієнко Наталія Анатоліївна Інклюзивна освіта: принципи, підтримка та взаємодія фахівців	135
Макоганюк Анастасія Олегівна Онтологічне моделювання та семантичний аналіз даних у системах підтримки прийняття рішень для спеціальної освіти	140
Міщенко Сергій Володимирович Інтеграція сучасних досягнень генетики людини в систему підготовки фахівців зі спеціальної освіти	143